

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції*

*Одеса,
3 грудня 2025 року*

Одеса
Фенікс
2025

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонова*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Організаційний комітет Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, проф.;
Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Зубар Володимир Михайлович – к.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції та їхні наукові керівники, які рекомендували ці матеріали до друку.

III 49 **Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни** : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд. 2025 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 250 с. – Режим доступу: ...
ISBN 978-617-8763-00-8

Збірник містить результати наукових досліджень, присвячених питанням захисту прав приватної особи. У виданні представлено актуальні теоретичні та прикладні напрацювання, що висвітлюють питання окремих аспектів захисту прав приватної особи, удосконалення механізму правового регулювання, створення нових правових інститутів, доповнення чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою додатково актуалізує оновлення цивільного законодавства на підґрунті загального концепту приватного права.

Збірник адресовано студентам, викладачам, науковцям і всім, хто цікавиться теорією, практикою, історією та перспективами розвитку правової науки.

УДК 347.1/7

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	8
<i>Аврамова Ольга Євгенівна</i> ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ВИСЕЛЕННІ В УМОВАХ ВІЙНИ	9
<i>Адамова Олена Семенівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОСІБ В УМОВАХ ЦИВІЛЬНОГО ШЛЮБУ: УМОВИ ВОЄННОГО ЧАСУ	13
<i>Бабич Ірина Григорівна</i> ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ У СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	16
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна</i> НЕЛЕГАЛЬНІ КРЕДИТОРИ ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ ОНЛАЙН-КРЕДИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН	20
<i>Білошкурський Микола Миколайович</i> ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ У ПОРЯДКУ П. 1-1 Ч. 1 СТ. 4 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО САНКЦІЇ» У КОНТЕКСТІ ПОРУШЕННЯ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ОСОБИ НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ МАЙНОМ	22
<i>Бойко Кароліна Романівна</i> КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	28
<i>Боярчук Михайло Вікторович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	32
<i>Булеца Сібілла Богданівна</i> ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ	35
<i>Василевська Надія Станіславівна</i> ПРАВО НА БІОЛОГІЧНЕ БАТЬКІВСТВО/МАТЕРИНСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	40
<i>Ващак Владислав Анатолійович</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПРИ УКЛАДЕННІ ЕЛЕКТРОННИХ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	44
<i>Галунова Лариса Ігорівна, Мартинюк Іван Вікторович</i> МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ БАЛАНСУВАННЯ ПРИВАТНИХ ІНТЕРЕСІВ У КОНФЛІКТАХ ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	48
<i>Глиняна Катерина Михайлівна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ	52

юридична невизначеність на тимчасово окупованих територіях чи у зонах активних бойових дій, де реєстрація дітей стає неможливою; посмертна репродукція, тобто зростання попиту на використання замороженого біоматеріалу військовослужбовців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Басай Н. М. Поняття сурогатного материнства. Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2014. Вип. 3(6). С. 58-64.
2. Про внесення змін до Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні. Наказ Міністерства юстиції України від 22.11.2007 № 1154/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-07#Text>
3. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 № 787 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
5. Сімейний кодекс України: наук.-практ. коментар / Станом на 01.01.2025 / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитоновна Є. О., докт. юрид. наук, проф. Сафончик О. І. Київ: Норма права, 2025. 432 с.
6. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-ukaz-prozaprovadzhennya-voennogo-stanu-73109>

*Булеца Сібілла Богданівна,
докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри цивільного права та
процесу ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»*

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ

Диджиталізація несе в собі доступ до інформації, спрощення послуг, покращення комунікації, полегшення повсякденного життя і водночас породжує нові виклики для захисту особистих немайнових прав. До таких прав належать право на недоторканність приватного життя, право на ім'я, на честь і гідність, на таємницю листування, те-

лефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на охорону зображення, на особисту свободу та інші. Збір, обробка та зберігання величезних обсягів персональних даних державними органами та приватними компаніями стають нормою. Наші фотографії, персональні дані розповсюджуються в інтернеті з космічною швидкістю. Питання, хто має доступ до цих даних, як вони використовуються, чи захищені вони від несанкціонованого доступу та витоків, набуває першочергового значення. Наша цифрова ідентичність, сформована на основі онлайн-активності, може мати значний вплив на наше життя. Захист від маніпуляцій, крадіжки ідентичності та недобросовісного використання цих даних є критичним. Слід не забувати також про соціальні мережі та цифрові платформи надають безпрецедентні можливості для вираження думок, але водночас є сферою для поширення дезінформації, що може підривати гідність та честь особи. В умовах, коли інформація, одного разу розміщена в інтернеті, може залишатися там назавжди, виникає потреба в механізмах, що дозволяють особам вимагати видалення неактуальної, неточної або шкідливої інформації про себе.

В умовах тотальної диджиталізації порушення особистих немайнових прав набуває нових, складніших форм, де різні види посягань тісно взаємопов'язані та посилюють одне одного. Наприклад, розповсюдження недостовірної інформації про особу через соціальні мережі, фейкові новини або дипфейки (Deepfakes) є прямим посяганням на її честь, гідність та ділову репутацію. Ця дія може бути пов'язана з втручанням у приватне життя, коли для створення такої інформації використовуються особисті фото, відео або дані, отримані шляхом злому акаунтів чи несанкціонованого доступу. Наприклад, у соціальній мережі TikTok з'являється відео, де за допомогою технології Deepfake обличчя відомого громадського діяча накладено на порнографічний ролик. Це відео швидко розповсюджується. Тут пряме порушення честі, гідності та ділової репутації (розповсюдження компрометуючої неправдивої інформації). Це нерозривно пов'язано з втручанням у приватне життя (оскільки використано «особисті» образи, які, хоч і сфабриковані, але посягають на інтимну сферу) та порушення права на власне зображення (використання обличчя особи без її згоди у непристойному контексті).

Deepfake, що дозволяє створювати надзвичайно реалістичні, але фальшиві відео та аудіоматеріали, може бути використаний не лише

для розваг, а й для шахрайства. У Гонконзі в 2014 році співробітник транснаціональної компанії здійснив транзакції на \$25 мільйонів на прохання нібито свого керівника під час відеоконференції. Але окрім нього, всі інші учасники цієї зустрічі були створені штучним інтелектом для шахрайства. Отже, діяння є високотехнологічним шахрайством в особливо великих розмірах, де злочинці використали технологію Deepfake для обману співробітника та заволодіння коштами, що передбачає кримінальну відповідальність за сам обман. Компанія зазнала збитків і має право вимагати їх відшкодування від шахраїв, але також постає питання про службову відповідальність співробітника, якщо він порушив внутрішні протоколи безпеки для проведення великої транзакції, покладаючи на себе ризик верифікації. Цей випадок слугує важливим прецедентом, який вимагає від транснаціональних компаній негайного перегляду та посилення корпоративних протоколів безпеки та впровадження додаткової аутентифікації особи під час віддалених фінансових рішень для захисту від цифрового шахрайства.

Європейський Союз вже давно усвідомив ці виклики і розробив комплексний підхід до захисту даних та особистих немайнових прав в цифровій сфері. Наріжним каменем цього підходу є Загальний регламент про захист даних (GDPR), який набув чинності у 2018 році. Особи повинні бути поінформовані про те, які дані збираються, з якою метою, і мати можливість відкликати свою згоду. Збираються лише ті дані, які необхідні для досягнення конкретної мети. Дані повинні бути точними та оновлюватися. Дані не повинні зберігатися довше, ніж це необхідно для цілей, для яких вони були зібрані. Дані повинні бути захищені від несанкціонованого доступу, зміни, знищення.

GDPR також надає громадянам ЄС ряд важливих прав: – Право отримати інформацію про те, які дані про них обробляються. – Право вимагати виправлення неточних даних. – «Право на забуття»: Право вимагати видалення персональних даних за певних умов. Зазначу, що неправомірний збір, зберігання, використання та розголошення персональних даних (наприклад, медичних даних, фінансової інформації, геоданих) через кібератаки, витоки баз даних або недобросовісних операторів, є фундаментальним порушенням права на приватність та захист персональних даних. Це порушення може бути безпосередньо пов'язане з подальшим порушенням таємниці особис-

того життя, адже розкриті дані дозволяють стороннім особам створювати повний «цифровий портрет» людини, розкриваючи її звички, уподобання та особисті стосунки. – Право обмежити обробку своїх даних. – Право отримувати свої персональні дані в структурованому, загальноприйнятому форматі. – Право заперечувати проти обробки своїх даних.

Україна вже зробила певні кроки у напрямку гармонізації свого законодавства з європейськими стандартами, наприклад прийняття Закону України «Про захист персональних даних», який містить багато положень, схожих на європейські. Однак, для повноцінної інтеграції та забезпечення належного захисту особистих немайнових прав в умовах діджиталізації, необхідно:

1. Оновити та доповнити Закон «Про захист персональних даних» з урахуванням новітніх вимог GDPR. Це стосується як розширення переліку прав суб'єктів даних, так і посилення відповідальності за порушення, а також деталізації механізмів контролю та нагляду.

2. Створити ефективний орган із захисту даних шляхом створення окремого незалежного відомства.

3. Необхідно законодавчо закріпити та впровадити ефективних механізмів реалізації «права на забуття», з урахуванням балансу між приватністю та свободою інформації.

4. Забезпечити правове регулювання питань цифрової ідентичності та використання біометричних даних.

5. Посилити законодавство у сфері кібербезпеки, співпрацю з міжнародними партнерами у боротьбі з кіберзлочинністю.

6. Підвищити цифрову обізнаність громадян щодо їхніх прав у цифровій сфері та методів захисту їхніх даних.

7. Підвищити цифрову грамотність населення, інформуючи громадян про їхні права на зображення, про те, як давати згоду, як її відкликати, та як захищати свої права в цифровому просторі.

8. Забезпечити Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини достатніми ресурсами та повноваженнями для ефективного захисту права на зображення в цифровій сфері.

Таким чином, у цифровому середовищі порушення одного немайнового права часто є каталізатором або наслідком порушення іншого. Наприклад, втручання в приватність шляхом викрадення даних може призвести до розповсюдження недостовірної інформації, яка, в свою чергу, руйнує репутацію. Неправомірне використання зобра-

ження може бути частиною кампанії з метою дискредитації особи, що одночасно порушує і право на зображення, і честь та гідність. Ця взаємопов'язаність робить захист особистих немайнових прав в цифрову епоху складним і багатоаспектним завданням, що потребує комплексних правових рішень та підвищення цифрової грамотності населення. Наприклад, зловмисники зламують електронну пошту та обліковий запис Telegram відомого науковця. Вони використовують його ім'я та фото, створюючи фейковий акаунт у Facebook, через який розсилають повідомлення іншим колегам науковця з проханням про фінансову допомогу, імітуючи стиль спілкування жертви, базуючись на аналізі її листування. Це явне порушення права на ім'я (використання імені без згоди для обману). Щоб здійснити обман, було порушено таємницю листування (злам пошти та месенджера), а також право на захист персональних даних (збір даних про контакти, стиль спілкування, можливі фінансові труднощі).

Таким чином, діджиталізація – це невідворотний процес, який відкриває нові горизонти, але водночас вимагає від нас усвідомленого та відповідального підходу до захисту прав людини. Україна має унікальну можливість, спираючись на європейський досвід, побудувати надійну систему захисту особистих немайнових прав в цифровій ері. Це не просто питання законодавчої гармонізації, це питання довіри громадян до держави, забезпечення їхньої безпеки та благополуччя у сучасному світі. Цифрова трансформація в Україні була синонімом свободи, безпеки та захищеності кожної особи. Для України, яка впевнено рухається шляхом європейської інтеграції, нагальним завданням є адаптація законодавства до вимог ЄС. Це є ключовим для забезпечення дієвого захисту особистих немайнових прав і уникнення їх порушення.